

КҮШ кұзымō годым ошкылым моштымат ончат. Ласкан, эре ик семынак, йол чокашылым лүштаренрак ошкылап колтет гын, торап шуат. Нойымым от шиж.

Эльбрус өртнөрыш шушаш годым Олегым ужылалтышым. Велосипед дене, кугу рюкзак дене мөнгеш толеш ыле. Шога-ле. Утен каен кычкыраш тўналым. Чыла ўзгарым мөнгеш нангая. Мыйым колдеак, воктекем толын шога-ле. Лумыш волен шинче. Кидше дене вуйжым кучен, пелештыш: "Эльбрус өртнөрыштō лийым".

Шижам, тудлан тыгай ак дене сеенен налме кўкшыт ок кўл: вуйжо пеш коршта. Ўзгаржым чыла поген налым. Лач велосипедшым гына кодышым.

Изишак шинчышат, лўнген-лўнген ўлыкō волаш тўнале. Ончалым гын, пеш оқымын ошкылаш. Чыла ўзгарым лум ўмбақ кудалтен, почешыже куржам.

Йолташлан полшаш кўлеш. Курык вует керек. Почешыже поктен, Кўтўчō-влакын скалашт йотке шуым. Пиалешем нимогай уто койышымат ыш ончыкто. Но мый мөнгеш шым савырне. Эльбрус өртнөреш палаткым шупшаш перна. Тушко шапаш кочкышым, бензиным, чиемым, примусым, пенопалиуретановый коврикым да велосипедым кўзыкташ кўлеш.

Олег эрла пўртылаш манын, ўшанаш амал уло: тудо шкенжым пагалыше кумылан. Марий калыкын лўмжым шўктарымыже ок шу.

Удыр-влаклан эше эрденак шижтаренам ыле: 11-ше Приютышто общественный примус дене кочкышым ямдылаш. Складеш кодымо рюкзакыште тўрлō продукт уло. А кочмо моткочак шуэш. Лектышыже начар гынат, вийым шуко пытарыме. Йогын вўдым да ночно лумым келын, 11-ше Приют деке лишемына. Цинкан калай лаштык дене леведме кум пачашан пўрт ончылно тенгылыш лоптык волен шинчына. Амуницийым кудаашаш тўналына. Олег пўртыш куржын пура да пеш писын мөнгеш лектеш. Пел шоколадым кучыкта. Тоня титаканла койын, шыргыж лектеш да манеш: "Кочкаш шолтымо огыл". Шым ўшане, мыскарам ышта, шонышым. Леве шинчан лумдым подылам.

Умбақыже кузе лияш? Олег

пуа. Гарабаши велке ночно лумым тошкен, пеш писын эртена. Юра начальник дене "бочкышто" мален лекме шотышто эше ик гана кутырен келшаш лога-ле. Эн тўрым ойырен пуа, тушеч Мир станцийыш коеш.

Кас кочкыш деч вара Нурия чапле музыка почеш лоннеже ыле. Но ала-молан тидым ыш ыште. Кайыш гына. Олег эрла ўлыкō волаш шона. Удыр-влак ситыше ўнаремаат кодын огыл. Тек тыге лияш. Йōра, кеч чыла-жат яра, уке гын ме шукертак панкрутыш лектынна ыле.

14 август. Таче кок шагатла-нак Эльбрусш лектын кайынем ыле. Кынелаш вием ыш сите. Будильникат йынгыртыш, а мый тугак вакшыште киём. Кандаш шагат йотке малышна. Кўзаш ситыше кочкышым да ўзгарым кодышым, молыжым рвезе-влак дене пырля ўлыкō колташ лийым. Курык вуйысо паша тўна-леш веле. Оксам огына тўлō. Нужна енын пиалжым пий коч-

шонем. Кечывал кочкыш деч вара кинооператор-влак малаш возыт. Кодшо продуктум гыч нунылан кочкышым ямдылем.

Рвезе-влак 11-ше Приют дене кылым раций полшомо дене тергат. Сарай леведыш ўмбақ кўзеныт. Парапланист Мачис кенета шып лияш йодеш: "Полшыза-а-а!" — манын кычкырыме пылышыжлан солна. Чыланат колыштыт. Торасе ий ораште чевер тамгам ужын шуктат. Моткоч чот шелышталтын тиде ий ора. Лишкыже мяшат ок лий. А йўк лач тувелым шокта. Видас йўк шоктымо велым раш пален шуктен. Лиштак лум орасе шелыш ончыкта. Репшну-рым рожыш шура-ле. Ме шинчалыкан самырык кинооператор дене туддек лишемна да рож гыч удырым лукташ полшена. Мотор самырык спортсменка. 19—20 ияшрак. Нōрен пытен. Капрон йолашым чиен. Лывырге нōргō капше чытыра. Ошкылынат ок керт. Ме коктын тудым "бочко" марте нумал нангайышна. Элеутереккок настойым по-дылтем. Мошышт шоко чайым

рыш: деловой кылым умбақыже пидаш тўналына. Парапланист кокла гыч южышт ўлыкō канат дене волаш кумылан улыт. Кинооператор-влак кушто мом сниматлыме шотышто ўчатат. Иктышт Гарабаши кундемыште маныт, весышт 11-ше Приют тура темлат, кумшышт эшеат кўшнырак маныт. Кугу снимкым ыштынешт. А парапланист-шамычше Эльбрус курык фонеш войзалтнешт. Волюмо семын оператор деке лишемыт да кугу снимкым ышташ йōн лияш.

Сашан видеоаппаратше 40000 тенгеаш. Импортный. "Красногорский" киноаппарат семын изи снимкымат ышташ лияш. Но чаманаш веле кодеш, тудын видеоаппаратше пудырген. А Борисын тугаяк аппаратше 20 килограммым шупшеш. Йōра, кеч тудыжын ышта. Мемнам войзалташ сōрыш. Писынарк каяш манын, Борис троакарлан 50 долларым кучылташ темлыш. Саша аппаратым аралаш йодо. Мемнан палаткына полшен кертеш. Кодшо годымат йўдвошт шинчен эртарышт. Вашке парапланист-влакын танасы-машышт Ессентукиште тўналеш. А тыште нуно парапланист нерген кинофильмым сниматлаш шонат. Нунын верч угла-рак колянем. 20 шагатат 30 минутышто малаш вочна. Эр марте кеч изиш нералташ ыле.

15 август. Яра койкышто малышым. Парапланист кокла гыч водно врач ден кочкышым ситарыше снаб-женец каеныт. Врачше Донецк гыч. Ямдылыме снаряженийым чиём. Саша ден Видаслан элеутереккокым пүэм. Тонян жаритлыме парен-тубырак тутло. Кумытын почела ошкылына: Саша параплан дене, мый веле яра мешакым саканам, почешем Видас. Тудын ниможат уке. Седловиныш кўзыктымō парапланлан кая. 11-ше Приют вокте-не каналтена да умбақыже ошкылына. Нимогай движений

мемнан деке эркын кўза. Тудын кўзымешкыже, велосипедшым 150—200 метр ончыко йолгорно дене нангаем да тушан шога-лен кодем. Мōнгеш пўртылам. Шарыме парапланым коктын кучена. Ик кидем дене Видаслан парапланым кўзыкташ полшем. Тудат шаралта. Пыкше кучен сенена. Но садак мардежын вийже чонешташ ок сите.

Унар шула. Вуйышто ала-мо "лювртата". Саша чонешта да пеш вучыдымын писын кўшкō кўза, торап шикшалтеш. Ом умыло, молан кўшкыжō? Тудым ала-могай вий чот рўзкала, Эльбрус ўмбақ нангая. Ортнөр тайыл дене кўшкыла. Чыла тидым слайд пленкыш войзалтен шуктем. Фотоаппарат объектив вошт ужам: мемнан шинча ончылак Сашан парапланже пелгыч тодылалтеш да тудо 25—30 метр кўкшыт гыч Ортнөр тайылыш волен возеш. Чот перна. Тале мардеж эмганыше Сашам Ортнөр тайыл мучко пўрдыктен волта. Чурийже, комешталтше лумеш йыгалтын нузылга. Шлемже лектын вомазын, пижергыже, рюкзакше куда-шалтыныт. Кандаш-лу минут чоло жап гыч чыла йўк-йўан шып-лана. Видаслан уло йўкын кычкырем, писынарк куржын, тайыл почеш волышо ўзгарым чарен шогалтыже, шонем. Мардеж утыр талышна. Видасын парапланым лупша. Видас Саша деке куржын мия. Почангыт. Ик-кок минут гыч коктынат кынел шогалыт, шлем деке каят. Шинчыт. Видас мый декем кўза. Сашам ўлыкō волташ полшаш йодеш. Коктеланыде келшем. Видасын парапланым погена.

Тудо радиопередатчик полшымо дене увертара: Саша камвозын. Тудым ўлыкō волташ тўналына. Гарабаши гыч Боря мый дечем йодеш: "Саша дене мо лийын?" Кычкырем: "Вуйдорыкшо чытырналтын, кеч скала йотке троакар дене толза!" Саша деке водем. Тудо кия. Симптомжым тергем. Шўргыжō оварен, шинчаже вўрангын, йўкшō шортшо енын гай.

Сайынарк тергымеке, рашемеш: пура ордыжлужо, пура вачылужо йыменыт. Шўргыштō вўргорно пудештын. Пура он-лужо тугулытын. Аватмут дене вурседалеш. Шке кынелнеже. Польш деч коранеш. Манеш: "Тиде икымше гана огыл".

Йолгорно деке пыкше-пыкше кондышна. Воктеч эртыше аль-

кын. "Бочкым" ястарена: тер-га-ш толшаш улыт.

Креслоан канат корныш эн ончыч Олегым изирак ўзгар дене шынден колтем. Кресло тол-мо семын ўдыр-влакым да рюк-закым ўжатем. Челябинск гыч рвезе-влакым ўдыр-влаклан рюкзакым нангайш полшаш йо-

темлат, шокшо одеялеш вўды-лыныт.

Видас ден Мачис Вильню-сыш шумеш билетым налыныт. Кинооператор-влак 16 августышто каят. Саша Коваль ден Видас эрдене Седловиныш кўзаш шонат. Ик парапланым пеленышт кўзыктат, а кокымшы-

гым кочкына. Пурырак тутло. Кумытын почела ошкылына: Саша параплан дене, мый веле яра мешакым саканам, почешем Видас. Тудын ниможат уке. Седловиныш кўзыктымō парапланлан кая. 11-ше Приют вокте-не каналтена да умбақыже ошкылына. Нимогай движений

ла койн, шыргыш лектеш да манеш: "Кочкаш шолтым огул". Шым ұшане, мыскарам ышта, шонышым. Леве шинчалан вудым подылам.

Умбақыже кузе лияш? Олег дене коктын пеш шонкалена. Улыкó Гарабаши марте волаш але 11-ше Приютеш кодаш? Приютеш кодаш кумыл уке. Пычкемыш, вудыжго да йондымó. Чыла вере коверым сакыме, көргышкó тапочка дене да проходноеш вес вургемым вашталтен чийымеке гына тушко пурыман. Садак чон ок шупш.

Олег моткоч кылмен. Ужеш, Нурия чытыра. Шке шапаш меж свитержым кудадын, ұдырлан

(Тўгалтышыже 70 — 72, 74-ше №-ан газетыште.)

реслоан канат корныш эн ончыч Олегом изирак ўзгар дене шынден колтем. Кресло толмо семын ўдыр-влакым да рюкзакарым ужатем. Челябинск гыч рвезе-влакым ўдыр-влаклан рюкзакарым нангаяш полшаш йодам. Нуно Эльбрус вуйыш күзенит. Ынде мөнгеш волат.

Мый ынде лач велосипедем дене гына кодым. Да ончылнем — Эльбрус. Тушко мый садак миен шуам. Могай вел гыч? Эше ом пале. Но садак шуам.

Шагат йўдым парапланистмыт корныш тарванат. 11-ше Приютышто мардеж чарнымым вучен шинчышт. Кинооператор-влак чонгаташ верланен, парапланист-влакын чонешташ тўналмыштым вучен шинчат. Виян мардеж гына огул, чока пыл ора мешая. Мый шке велосипедем дене видеокасетыш логалаш

Видас ден Мачис Вильюша ша парраплан дене, мый веле яра мешакым саканам, почешем Видас. Тудын ниможат уке. Седловиныш кўзыктымó паррапланлан кая. 11-ше Приют воктене каналтена да умбақыже ошкылына. Нимогай движений уке: чыланат малат. Кўтўчó-влакын скалашт марте шумешке, эше кок гана канена. Ласкан, но ўшанлын ошкылына. Ушан шочеш: велосипед дене кўзаш лиеш. Чоным нимат ок вургыжтаре. Почеш кодшат, вашкышат уке. Палаткым шупшына. Тушко эн ончыч мый пурен возам. Ночко вургемым кукшо дене вашталтем. Шем шинчалыкым чиём. Рвезе-влак нушкын пурат. Пел шагат чоло киена. Шоколадым, сухофруктым пуэм. Кугун юватылаш йонан огул. Умбақыже каена. Ындыже кажне 100—200 метр кокла гыч каена.

Саша Коваль дене адреснам вашталтышна. Тудо ўшанда-

ша парраплан дене, мый веле яра мешакым саканам, почешем Видас. Тудын ниможат уке. Седловиныш кўзыктымó паррапланлан кая. 11-ше Приют воктене каналтена да умбақыже ошкылына. Нимогай движений уке: чыланат малат. Кўтўчó-влакын скалашт марте шумешке, эше кок гана канена. Ласкан, но ўшанлын ошкылына. Ушан шочеш: велосипед дене кўзаш лиеш. Чоным нимат ок вургыжтаре. Почеш кодшат, вашкышат уке. Палаткым шупшына. Тушко эн ончыч мый пурен возам. Ночко вургемым кукшо дене вашталтем. Шем шинчалыкым чиём. Рвезе-влак нушкын пурат. Пел шагат чоло киена. Шоколадым, сухофруктым пуэм. Кугун юватылаш йонан огул. Умбақыже каена. Ындыже кажне 100—200 метр кокла гыч каена.

Мый таче ўлыкó волен шушаш да тушто кок пайремым пайремлышаш улам. Лучко шагатлан канат корно чарна. Йолгорно эрвелым кўшкó шуйналтеш. Вара кок ужашлан шелалтеш: кўшыл да ўлыл ужашлан. Кўшылжó дене каена. Курык вуйышто кечыйол модеш. Эльбрус йыр тораште ош пыл иеш. Мый дечем кок-кум менге коклаште, 500—800 метр ўлнó, шола велым мардеж чарныде пуа. Виян мардеж огул. Почешна Кўтўчó-влакын скалашт марте альпинист-влак поче-поче ошкылыт. Шем тамга йогын эркын тарванылеш. Ортнёр йымалне шогылтмем годым шарналтышым: велосипед ден рюкзакем изиш ўлнырак улыт. Улыл йолгорныш чолган савырнен, кужу жап водем. Миен шуам, ужам: ўзгарем чылажат верыштак. Икмынгар ўзгарым да велосипедым налап.

Лучко-коло минут гыч рвезе-влак поктен шуыт. Мый нунылан чонешташ, сниматлаш да ончыко каяш полшышаш улам. Пешкыдем шичше лум ўмбалам Сашан паррапланжым погена. Мардеж пеш торжан пуал колта. Сашам да тудын паррапланжым курык тайыл почеш пórдыктен волта. Ортнёр вынемыш виешак шўкен нангая. Чонештен огеш керт. Йол ўмбак шогалын,

вўргорно пудештын. Пурла онлужо тугылтын. Аватмут дене вурседылеш. Шке кынелнеже. Полыш деч коранеш. Манеш: "Тиде икымше гана огул".

Йолгорно деке пыкше-пыкше кондышна. Воктеч эртыше альпинист-влакым ожо ўзгаржым нумал каяш полшаш йодам. Полшат. Ме Видас дене коктын Сашалан ошкылашыже полшена. Икмынгар жап гыч тудо мемнам шўкалеш да шке ошкылаш тырша. Чеверын, курыквуй! Окшакла, но шке ошкылеш. Радиопередатчик увертара: 11-ше Приют деке троакар мия, врачым да медикаментым конда.

Сашам врач ден Мачис вашлийыт. Нуно мый дечем пеш пысын каят. Кычкырем: "Видас, Саша деч ит торло! 11-ше Приютышто тек тудлан ик кубик лазиксым ыштат". Поктен ом шу. Велосипедым налынам, ўзгарым оптенам. Рвезе-влакым пеш пысын поктен шуам. Куштыжо кудал водем, куштыжо шўкен волтем. Пеш пысын пórдымылан кóра ончыл орава пеле гыч тодылтеш. 11-ше Приют воктеч шарен пыштыме парраплан воктене шинчена. Саша вачышкем энерта. Ласкан кийыже, шонем.

Троакар толын шуэш. Пеленже латик иностранецым конден. Ночко лум ўмбач ошкылаш огул йóрате. Троакар викарыше кажныж деч вич долларым налеш. Такше шым-лу еным нóлтен сена. Ме троакарыш шинчына, велосипедым ўмбакем нóлталам. Ылыкó волена. Троакар кумда резинке гусеницан. Кок велныжат метрат пеле чоло лопкытан.

Мемнам парапланист ден кинооператор-влак вашлийыт. Мый "бочко" деке миен ом шу — пел корнеш пондашан ен авырал шогалеш. "Те, — манеш, — велосипедист Володя Ильин улыда?" "Мый", — манам! Кóжым ом пале. Мут гыч мут лектеш. Кум москвич Гарабаши марте күзен да малаш верым кычалеш улмаш. Нунылан тореш лийыныт. Да мыланем гына ўшанышт кодын. Тенгече нуно пашазе вагончыкыште мемнан рвезе-влак дене чайым йўыныт. Тоня ден Нуриялан унам сайын вашлиймыштан моткоч куаненыт.

(Мучашыже лиеш.)